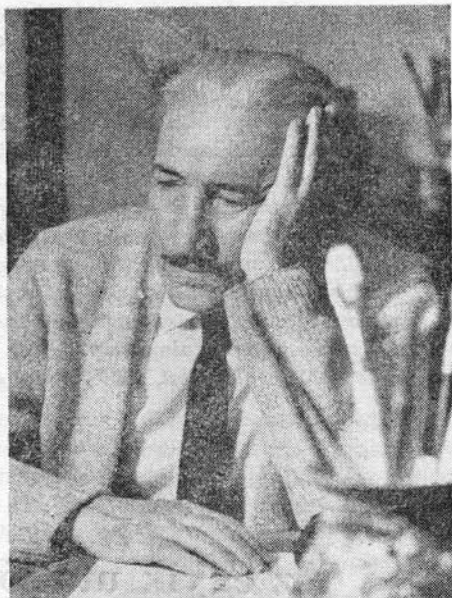

Születésnap ajándék

Bene József 70 éves.

Csaknem fél évszázada kiállító művész. Egyéb titulusait nem sorolom fel — nincs rájuk szükség. Azok közé tartozik, akiknek a neve önmagában a legnagyobb címet, rangot jelenti. Akikről nem illik leírni, hogy „kiváló”, „nagytehetségű”, „jelentős” vagy „egyik legjelentősebb” művésznk.

Nevét az egész országban ismerik — és ha nagy szavakkal akarnék dobálózni, azt mondanám, hogy világszerte ismert és megbecsült művész: alig van európai ország, ahol ne lett volna egyéni kiállítás, ne szerepelt volna kollektív tárlatokon, ahol ne lennének műgyűjtők, akik egy-két Bene-akvarellt, -olajfestményt, -temperát vásároltak; Európán túlra is szép számban kerültek már Bene-képek. De ne tupirozzunk, maradjunk meg a tények rögzítésénél.

Bene József művészetének egyik legjellemzőbb vonása a nyugtalanság, az állandó keresés. Vigyázat: keresés — nem kapkodás. És nem divatok szerinti tájékozódás. Az utóbbi vádjával bírálói sem kárhoztatják — a felületes szemlélők azonban néha szemére vetik az előbbit: hogy lehet az, hogy akár egy kiállításon belül is oly szemebetűnő a stílus-, sőt szemléletbeli különbség is két Bene-kép között? Mert valóban az: ha megnézzünk egy Bene-temperát és egy Bene-akvarellt — mintha nem ugyanaz a művész festette volna. Bene József ugyanis minden műfajban és technikában az illető műfaj vagy technika sajátos lehetőségeit kutatja, fejleszti tovább önmaga számára. Ha azonban tíz-húsz-harminc év előtti olajképeit vetjük össze a maiakkal — meglepődve tapasztaljuk, hogy alapvető stílus- és szemléletbeli különbség nincs a régi és új képek között: ami van, az kizárólag ugyanazon stílus és szemléletmód művészi tökéletesedésére utal. Ugyanígy az akvarellelkel, temperákkal és rajzokkal is. Mégis van valami, ami a különböző műfajokban és technikákkal készült Bene-képeken közös: a rajzosság s a rendkívül fegyelmezett és

ugyanakkor fantáziás színkezelés. Mert Bene József — még annak idején — mindent megtanult, amit egy festőnek, grafikusnak tudnia kell ahhoz, hogy biztonságosan, a tartalomra figyelve, annak szolgálatába állítva a kifejezés-módot — gazdagítsa, mélyítse művészetét.

Csaknem minden egyéni kiállításán valami többé vagy kevésbé szembe-ötölő újítással lepett és lep meg bennünket. Készülő egyéni kiállításán új, tíz év munkájával kikísérletezett és tökéletesített enkausztiákat csodálhatjuk meg (guás-színes tus és méhviasz felhasználásával rajzolt-festett képek). Talán a legérettebben, leggazdagabban ezekben összegeződik mindaz, ami értékeset a különböző műfajokban mind ez idáig nyújtott. Ez a 70 esztendő Bene József születésnapján ajándéka a művészetkedvelők számára. A romániai magyar festészet legjobb hagyományából kiinduló, azokat folytató és továbbfejlesztő Bene József. A nyugtalan, önmagával mindig elégedetlen művészé, akitől még sok hasonló meglepetést, születésnapján ajándékot várunk.

Fodor Sándor

Az egyik utolsó fonográfos gyűjtőút

A mai korszerű eszközök nagyon megkönnyítették a népdal- és a néptánc-gyűjtők munkáját. Magnetofon és hangosfilm birtokában nemcsak gyorsabban és egyszerűbben, hanem sokkal jobb eredménnyel is gyűjthetnek. A magnetofonkészülék kezeléséhez nem kell különösebb előképzettség, szalagja is olcsóbb, és akárhányszor letörölhető. Kodály Zoltánnak viszont — a nagy költségek miatt — még arra kellett intenie a kutatókat, nehogy megkockáztassák felderítetlen gyűjtőterületre lépni a fonográfot. A fonográfos gyűjtőnek a játékkal egyidejűleg le kellett jegyeznie a felvett zenét-szöveget, mert nem bízhatott mindent az utólagos lehallgatásra. Dinamika, hangsúlyok, szín, sőt olykor a szöveg érthetősége is áldozatul esett a fonográf technikai tökéletlenségének.

A „hősies“ fonográfos gyűjtés számomra mégis életre szóló élményt jelentett, és örökre hálás leszek a sorsnak, hogy a dühöngő háború árnyékában is lehetővé tette számomra a nép táncoló-daloló ösztöne egy-egy csodálatos produkciójának megmentését a visszahozhatatlan eltűnéstől. A feledhetetlen Lajtha László, a kiváló zeneszerző, Bartók és Kodály mellett a legnagyobb magyar népzene-gyűjtő 1941-ben Homoródfürdőn nyaralt. Innen több kisebb gyűjtőutat is szervezett a környékre. Ezekre én is elkísértem, és ekkor tanultam meg a fonográfos gyűjtés technikáját. A tanultakat aztán egy véletlen nyomán rövidesen már mint „igazi“ gyűjtő hasznosíthattam. Egy alkalommal Pesten, a csiki származású Molnár Istvánnal, a nagy koreográfussal, a párizsi opera egykori szólistájával találkoztam. Épp korszakos jelentőségű elképzelésének és tervének megvalósítására készülődött, s a táncdallamok összegyűjtésére és lejegyzésére keresett magának munkatársat. Amikor megtudta, hogy a zeneakadémián vagyok, és Kodálytól tanultam a népzénet, s hogy a paraszti tánczene stílusát gyermekkorom óta ismerem, meghívott, hogy tartsak vele gyűjtőútjain.